

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ЧАСІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ

Ключові слова: імідж, час, компетентність, іміджування, самоменеджмент, самоорганізація, самоуправління.

Постановка проблеми. Для сучасної ділової людини, орієнтованої перш за все на успіх, кар'єру (службове зростання, освоєння нових видів діяльності) важливо, як вона виглядає, чого прагне, що вміє робити, якими володіє техніками, технологіями й інноваціями, наскільки вона освічена та компетентна. Все це створює в свідомості інших відповідне враження про людину, про те, який у неї імідж.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковими дослідженнями в галузі іміджології займаються Г.Г.Почепцов, О.М.Холод, В.М.Шепель, Ю.І.Палеха тощо. Питання іміджу та іміджмейкінгу розробляють А.С.Ковальчук, О.Ю.Панасюк, Г.Ф.Стрижова, Н.В.Ушакова, Н.П.Панфілова. Проблему компетентнісного підходу в освіті, ключових та життєвих компетентностей вивчають Н.М.Бібік, О.В.Овчарук, О.І.Пометун, О.Я.Савченко, І.П.Єрмаков, Л.В.Сохань, А.В.Хуторської, І.О.Зімня та ін. В сучасній літературі зроблено спроби дослідження професійного іміджу, але, на нашу думку, потребує більш глибокого висвітлення педагогічний імідж та засоби його ефективного формування в умовах вищого навчального закладу, педагогічний менеджмент та його становлення на сучасному етапі розвитку освіти.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є аналіз змісту часової компетентності особистості як передумови створення професійного іміджу та їх взаємозв'язку з самоменеджментом.

Виклад основного матеріалу. За даними сучасної іміджології, імідж людини (від франц. image – образ) – це не просто образ людини, а набір, комплекс певних якостей, які асоціюються з індивідуальністю людини. Він визначає місце кожного в структурі суспільних міжособистісних та професійних відносин. Професійний імідж – це уявлення про людину як про спеціаліста чи професіонала. Ефективний імідж – це таке уявлення про ділову людину в суспільстві, яке допомагає їй успішно вирішувати наступні завдання: досягати самоповаги і внутрішнього самокомфорту, просуватись угору соціальними сходами, покращувати професійні результати [6, с.6-30].

Формування іміджу – це процедура, спрямована на створення в людей (в аудиторії іміджу) певного образу об'єкта (прототипа іміджу, а саме: людини, товару чи організації) з певною його оцінкою у вигляді усвідомлюваної чи неусвідомлюваної думки про цей образ (прототип іміджу), для досягнення психологічного тяжіння аудиторії іміджу до даного об'єкта. Синонімом терміну «формування іміджу» є іміджування [5, с.38].

Іміджування – це складна, копітка й необхідна робота, націлена на турботу про свій внутрішній зміст, постановку життєвих цілей, формування життєвих навичок і налаштувань. Ефективність іміджування залежить від уміння правильно побудувати, розрахувати свою роботу, від уміння побудувати здорову, розумну трудову модель. Уміння менеджера правильно зрозуміти себе і розрахувати свої сили – важлива умова ефективності роботи над підвищенням іміджу [2, с.191].

Ефективність іміджу ділової людини залежить від самоменеджменту, оскільки людина, яка не вміє керувати собою, своїми діями, часом і т.д., навряд чи може розраховувати на позитивне сприйняття себе іншими. Сучасна ділова людина лише тоді буде сприйматись ефективно, коли всі навколо будуть розуміти, що вона вміє раціональним чином використовувати існуючі ресурси для успіху, вміє керувати собою і часом, тому їй усе вдається і вона досягає найвищих результатів у вирішенні різноманітних завдань.

Самоменеджмент (самоуправління) – складний процес, що вимагає від людини великої сили волі, наполегливості та цілеспрямованості, це послідовне й цілеспрямоване використання ефективних методів самовдосконалення та особистісних ресурсів для досягнення життєвої мети. Ключовою навичкою ефективного менеджера вважається здатність управляти собою; здатність повною мірою використовувати свій час, енергію, уміння.

За описом і значенням самоменеджмент близький до понять «організація», «самоорганізація», «тектологія» (tectologos – учення про побудову організації). До проблематики особистісної тектології належать проблеми самопізнання, цілепокладання, планування та економії часу, гармонії життєдіяльності, управлінської культури, а також саморегуляції, самоконтролю, самоосвіти та здоров'язбереження, самоорганізації та самоуправління [1, с.242-243].

Самоорганізація – це планомірна, чітко продумана, внутрішня дисципліна, заснована на особистому підході суб'єкта до поставленої мети [2, с.190].

Самоуправління є тривимірним процесом, що містить наступні компоненти: уміння використовувати час, управління записами, управління стресом [6, с.359].

У сучасних умовах ділового життя стає зрозумілим, що головне завдання ділової людини – це не управління часом, а управління собою, самоменеджмент, тобто планування не дій і часу, а досягнення необхідних результатів, пов'язаних з метою або намірами. Для досягнення ефективних результатів слід бути не просто організованим, необхідно краще аналізувати і розподіляти час.

Оскільки час – дуже цінний ресурс, котрим ми не можемо керувати, бо він не є нам підконтрольним, то доцільно кожній діловій людині навчитись раціонально планувати й використовувати робочий час. У першу чергу це пов'язано з іміджем. Для нього це має особливе значення, оскільки людина, яка постійно поспішає і нічого не встигає, є малопривабливою, її імідж дискредитується. Крім того, нераціональне використання часу породжує додаткові проблеми, труднощі, вирішення яких також потребує часу і енергетичних затрат. Зокрема, негативними наслідками невміння планувати та раціонально використовувати свій час, на думку спеціалістів, є: поспіх у вирішенні проблем; перенесення прийняття рішення на завтра; прагнення зробити все одразу; часті зриви встановлених термінів; високий рівень стресів; конфлікти та інциденти, пошук винуватців; відчуття марності життя; брак часу для роботи над іміджем тощо [6, с.361-363].

Французький учений Л.Сев пропонує розглядати використання часу як базис особистості та висуває гіпотезу, що найзагальнішим законом розвитку особистості є закон відповідності між рівнем здібностей і структурою використання часу. В концепції Л.Сева особистість інтерпретується як нагромадження різноманітних актів, розташованих у часі. Під актом слід розуміти будь-який вчинок індивіда, що стосується як його психіки, так і біографії. Кожен акт належить певній формі використання часу не лише внаслідок свого розташування на «стрілі часу», але за своєю суттю. Кожна форма використання часу є своєрідним відношенням між здібностями, потребами та продуктами особистості. Поняття «форма використання часу» якраз і надає можливості розкрити сутність компетентності [1, с.228].

Провідним законом, який лежить в основі суспільного виробництва, є закон економії часу. Це загальний економічний закон, що виражає джерело і спосіб економічної ефективності суспільного виробництва (у тому числі й педагогічного).

Дослідник проблеми наукової організації педагогічної праці І.П.Раченко вважає, що зміст закону економії часу містить в собі економію робочого часу, що витрачається в даний період, та економію результатів витрат робочого часу попередніх періодів, включаючи сировину, матеріал, машини та інші засоби. Закон економії часу поширюється не лише на робочий час, а й на частину позаробочого часу (час на виконання обов'язків за межами власне виробництва). Можливі як стихійні, так і планомірні форми здійснення закону економії часу. В другому випадку цей закон діє у формі режиму економії.

Саме на основі цього закону економії часу в подальшому були сформульовані положення, які виражають сутність наукової організації праці, – «максимум ефективності при мінімальних затратах часу, сил і засобів» або «досягнення найбільш корисного результату при мінімальних затратах часу, людської праці, енергії природи і взагалі всіх виробничих засобів». У подальшому на основі закону економії часу і цих положень було сформульовано перший закон наукової організації праці (НОП) – максимальне збереження й ефективне використання часу. Отже, важливо не лише берегти, економити час, але й навчитися ефективно його використовувати [7, с.7].

Важливим складником самоменджменту та запорукою створення ефективного іміджу особистості є компетентність у часі, яку людина здобуває протягом усього життя, в тому числі і в процесі освіти.

Під компетентністю людини педагоги розуміють спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Вони дозволяють людині визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати, незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, характерні для певної сфери діяльності.

Сформовані компетентності людина використовує за потреби в різних соціальних та інших контекстах залежно від умов і потреб щодо здійснення різних видів діяльності. Компетентна людина застосовує ті стратегії, які здаються їй найприйнятнішими для виконання окреслених завдань. Управління власною діяльністю веде до підвищення або модифікації рівня компетентності людини. Отже, компетентність – це результативно-діяльнісна характеристика освіти. Нижній поріг, рівень компетентності є рівнем діяльності, необхідним і достатнім для мінімальної успішності в досягненні результату [3, с.17].

На думку І.Г.Єрмакова, життєва компетентність має глибоко темпральний характер. Компетентна особа здатна за оптимальний для суспільства час вирішити певне завдання чи виробити певний продукт. Компетентність – це констеляція здібностей, навичок, умінь, знань, яка надає можливості її суб'єкту мати результативнішу діяльність, тобто більш оптимальну форму використання свого часу порівняно з некомпетентними особами [1, с.228].

Компетентність особистості в часі є необхідною складовою конструктивної взаємодії із соціальним оточенням, оскільки час виступає незворотним, невмолим фактором людського існування. Вказана компетентність також сприяє формуванню узгодженої системи ціннісних орієнтацій та становленню інтегрованого та конструктивного стилю життя. Стиль життя – це індивідуально обрана, стійка, цілісна, ієрархічно організована система засобів організації взаємодії особистості зі своїм соціальним оточенням з метою реалізації власного смислу життя. Інтегра-

тивними характеристиками стилю життя виступають ціннісні орієнтації та спрямованість інтересів особистості, які є вихідним пунктом життєвого проектування та самоменеджменту [1, с.193-194].

Згідно з науковими даними [6, с.361-362], технологічний підхід до управління власним часом складається з наступних кроків:

- 1) визначення цілей і завдань управління часом;
- 2) аналіз звичного використання часу;
- 3) класифікація факторів, що викликають непродуктивні витрати часу;
- 4) розробка шляхів і методів економії часу;
- 5) створення системи контролю за використанням часу і мінімізація його втрат;
- 6) проектування власної робочої поведінки на основі принципів економії і раціональності;
- 7) регулярне підведення підсумків та оцінка ефективності технології управління часом, що використовується в процесі професійної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Компетентність особистості в часі не лише покращує її професійний імідж, але й дозволяє знизити втрати робочого часу, підвищити результативність та ефективність праці, зменшити робочі навантаження, уникнути хронічного перевантаження і за рахунок цього знизити рівень стресу, пов'язаного з виконанням професійної діяльності; планувати справи на довготривалу перспективу, підвищити впевненість у собі і отримати найбільше задоволення від роботи.

Перспективи подальших досліджень із нарядку. Подальшого дослідження потребують проблеми педагогічного менеджменту та іміджування особистості як засобу підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах.

Література

1. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: [науково-методичний посібник] / наук. ред. І.Г Єрмаков. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.
2. Ковальчук А. С. Основы имиджологии и делового общения : учебное пособие для студентов вузов / А.С. Ковальчук. – Изд. 6-е, перераб. и доп. Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 282 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: [бібліотека з освітньої політики] / ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
4. Палеха Ю.І. Іміджологія / Ю.І. Палеха; [навч. посібник / заг. ред. З.І. Тимошенко]. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 324 с.
5. Панасюк А. Ю. Формирование имиджа: стратегия, психотехнологии, психотехники / А.Ю. Панасюк. – 3-е изд., стер. – М. : Издательство «Омега-Л», 2009. – 266 с.
6. Панфилова А. П. Имидж делового человека: учебное пособие / А.П. Панфилова. – СПб. : ИВЭСЭП, Знание, 2007. – 490 с.
7. Раченко И. П. НОТ учителя : кн. для учителя / И.П. Раченко. – 2-е изд., перераб и доп. – М.: Просвещение, 1989. – 238 с.

*Т.Я. Довга
(Кировоград)*

КОМПЕТЕНТНОСТЬ ЛИЧНОСТИ ВО ВРЕМЕНИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИМИДЖА

В статье рассмотрено содержание временной компетентности личности в ее взаимосвязи с самоменеджментом и имиджированием.

Ключевые слова: имидж, время, компетентность, имиджирование, самоменеджмент, самоорганизация, самоуправление.

T.Y. Douga

COMPETENCE OF THE PERSON OF TIME AS A MEANS OF FORMATION OF PROFESSIONAL IMAGE

In article the contain of time competence of the person and its interrelation with self-management and imaging is described.

Key words: image, time, competence, imaging, self-management, self-organising, self-management.

УДК 37.036: 371.134: 377/378: 7 (001.891.3.5)

О.М. ОТИЧ

(Київ)

ЗМІСТ, ФОРМИ І МЕТОДИ ВИКОРИСТАННЯ МИСТЕЦТВА В РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В РАДЯНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Ключові слова: педагогічна майстерність, мистецтво педагогіки, педагогічне мистецтво, радянські педагоги, художньо-дидактичний метод.

Постановка проблеми. Одним з найбільш важливих завдань сучасної педагогіки є розвиток педагогічної майстерності вчителя, адже без неї всі педагогічні закони й теорії втрачають свій сенс, оскільки не можуть бути зреалізовані. Усвідомлюючи це, Б. Лихачов наголошує, що „без оволодіння педагогом виховним мистецтвом та майстерністю педагогічна наука перетворюється на скарбницю цінностей, якими неможливо скористатися в інтересах справи” [7, с.203]. Подібну думку висловив ще у 1920 р. А. Пінкевич, який був переконаний у тому, що педагогіка „...засадово є науковою, але у вивершенні, у своєму практичному застосуванні вона є мистецтвом” [11, с.10].

Розуміння педагогіки як мистецтва, а педагогічної майстерності як краси педагогічної дії вимагає пошуку адекватних їм за своєю сутністю засобів їх розвитку, серед яких особливою ефективністю відзначається мистецтво. Цінний історичний досвід використання його у розвитку педагогічної майстерності вчителя накопичено радянською педагогікою у період її становлення. Вивчення та популяризація цього досвіду серед майбутніх і працюючих вчителів України, незалежно від їх спеціальності, сприятиме підвищенню ефективності їхньої професійної діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню історичних засад зародження й розвитку теорії педагогічної майстерності у радянській педагогіці присвятили свої праці Н.Абашкіна, Л.Базиль, М.Гриньова, Н.Дем'яненко, І.Кривонос, О.Лавріненко, Н.Тарасевич, А.Ткаченко та ін.

Різні аспекти застосування в цьому процесі видів мистецтва висвітлені у працях Н.Дем'янка, Л.Дубини, Л.Лимаренко та ін.

Формулювання цілей статті. Попри глибоку розробленість науковцями досліджуваних ними проблем, у сучасній педагогіці до цього часу не склалося цілісного підходу до узагальнення теорії і практики мистецько-педагогічної діяльності, спрямованої на розвиток педагогічної майстерності вчителя.

У зв'язку з цим метою нашої статті є історико-педагогічний аналіз змісту, форм і методів використання мистецтва в радянській педагогіці першої третини ХХ століття з метою розвитку педагогічної майстерності вчителя.